

Оцінка ефективності використання потенціалу виноробних підприємств Криму

В статті обґрунтовано основні напрямки розвитку потенціалу виноробних підприємств Криму. Проаналізовано динаміку руху працівників виноробних підприємств, обсяг реалізованої винопродукції та обсяги експорту-імпорту винопродукції.

In the article the main directions of development potential wineries Crimea. The dynamic movement of workers wineries, wine production and volume of exports and imports vynoproduktsiyi.

Ключові слова: *потенціал підприємства, оцінка ефективності, виноробні підприємства, винопродукція.*

Вступ. Успішність функціонування виноробних підприємств, об'єктивні можливості провадження інновацій у рішучій мірі визначають потенціал підприємства, що мається. Ефективність виноробного виробництва в цілому – складна економічна категорія, в якій відбивається одна з найважливіших сторін виробничої діяльності – результативність.

Постановка завдання Різні аспекти формування потенціалу виноробних підприємств Криму було розглянуто в роботах С.Г. Черемісіної [1], А.М. Авідзби [2], розгляданням питання інноваційного розвитку як засобу підвищення конкурентоспроможності виноробних підприємств та проблемами розвитку виноград о-виноробного комплексу займалися А.О. Рудницький [3], О.М. Гаркуша [4] та О.Сидоренко [5]. Метою статті є оцінка ефективності використання потенціалу виноробних підприємств Криму.

Результати. Перехід виноробної галузі до ринкових відносин призвів до істотної трансформації системи виробничих відносин: погіршилися показники ефективності ведення галузі, грубо порушуються технології виноробства, не

дотримуються напрямки використання виробленої виноградарською продукції, обсяги виробництва виноробної продукції скорочуються, а ринок фальсифікованої винопродукції досяг загрозливих масштабів і не піддається державному регулюванню. Становлення ринкових відносин призвело до падіння обсягів виробництва валової продукції, деградація ресурсного потенціалу більшості виноробних формувань Криму призвели до значного зниження показників економічної ефективності їх діяльності.

Основною проблемою розвитку виноробних підприємств є сировинна проблема [5]. Інвестиції підприємств у виноградні насадження – це довгострокове заморожування коштів, з віддачею лише після 4-5 років після закладки виноградників, а державні дотації не покривають витрати в повному обсязі. Тому перед виноробними підприємствами Криму досить гостро стоїть питання пошуку джерел фінансування для закладки виноградних насаджень. Необхідно вирішити проблему підвищення якості вирощування винограду на основі оптимального розміщення насаджень. Одним із перспективних напрямків вирішення цього питання є – створення підприємствами вторинного виноробства власних сировинних баз на основі довгострокової оренди землі.

Відповідальним етапом в управлінні потенціалом підприємства є оцінка економічної ефективності технологічних та інноваційних розробок і продуктів. Об'єктивність і багатосторонність проведення цього процесу впливає на терміни повернення інвестиційних вкладень, варіанти їх використання, додаткові фінансові надходження організації у майбутньому. Аналіз результатів впровадження і застосування в промисловості Криму новітніх технологій, виявив наявність критеріїв і показників економічного ефекту. Так, економічний ефект від застосування вдосконаленої технології зберігання винограду в замороженому вигляді коливається від 945 до 5091 грн./т, в залежності від терміну зберігання. Ця технологія використовується чотирма виноробними підприємствами Криму протягом 10 років [4]. Удосконалена технологія стабілізації коньяків використовується провідними коньячними заводами Криму. Орієнтовний ефект у розрахунку на пляшку вина складається з витрат на повернення і доопрацювання рекламацийної продукції. Він може

коливатися від 0,02 до 1% вартості виробництва кінцевої продукції виробництва.

Аналіз основних виробничих показників підприємств галузі до і після впровадження науково-технічної продукції свідчить про наявність економічного ефекту від впровадження інновацій у виробничий процес. Так, у підприємствах, де впроваджено науково-технічна продукція, має місце зростання середньорічного обсягу виробництва виноробної продукції, зниження матеріальних витрат і середньої собівартості виробленої із застосуванням нової техніки (технології).

Результативність наукової та науково-інноваційної діяльності залежить від досягнуто технологічного рівня виробництва. Зазначимо, що існує ймовірність того, що наукові результати, отримані на рівні новітніх досягнень світового науково-технічного прогресу, а тим більше вищестоящих нього, можуть бути не затребувані виробництвом з відсталою технічної та технологічної базою. Виробники підприємств галузі не ставлять перед вченими досить високих вимог, а задовольняються отриманням від них таких прикладних досліджень і розробок, які реально можуть бути використані у виробництві [5]. Разом з цими розробками в господарській діяльності виноробних підприємств використовується багато винаходів, впроваджені нові стандарти виробничого процесу в галузі. Невід'ємною складовою виноробної галузі Криму має стати її наукове забезпечення. У Криму інноваційною діяльністю в галузі виноробства займаються: ННВіВ "Магарач", Державний проектно-конструкторський інститут "Плодпідщепром", Інститут "Укргіпросад", НВО "Плодмашпроект", а також Кримській агроуніверситет, що готує фахівців у галузі виноградарства і виноробства. Проведені ними наукові дослідження і розробки, на наш погляд, не завжди затребувані, більша їх частина залишається не реалізованою на практиці. Поглиблення сфери теоретичних досліджень у галузі виноробства, а також підвищення рівня ефективності застосування їх результатів на практиці можливо тільки тоді, коли наукові установи стануть безпосередніми учасниками ринку, а виробники будуть зацікавлені в

якнайшвидшому впровадженні досягнень наукових досліджень у виробництво і сферу ринку.

Кадровий потенціал виноробних підприємств складається з основних чотирьох категорій персоналу, який представлений наступним співвідношенням до загальної чисельності працівників даних підприємств: адміністративно-управлінська – 3,5%; інженерно-технологічна – 4,5%; штатні працівники – 80%; найманні працівники – 12%.

Чисельність працівників виноробних підприємств Криму за період 2008-2012 рр. знаходилася у постійній динаміці (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка руху чисельності штатних та найманих працівників виноробних підприємств Криму за 2010-2012 рр., осіб, [6]

	2010	2011	2012	Темп росту, %		
				2010 до 2009 рр.	2011 до 2010 рр.	2012 до 2011 рр.
Чисельність штатних працівників	1392 6	1356 2	1253 4	105,7	97,4	92,4
Чисельність найманих працівників	1991	2295	2654	116,6	115,3	115,6

Чисельність штатних працівників поступово зменшується, у період з 2011 по 2012 рр. темп росту даного показника склав 92,4%, це відбувається через вплив групи факторів: низької заробітної плати, невиплати заробітної плати, скорочення робочих місць на підприємствах будь-якої форми власності, недостатня кваліфікованість і ін. Чисельність же найманих працівників за досліджуваний період знаходиться у позитивній динаміці – з 2010 по 2012 рр. темп росту змінився з 105,7% до 92,4%. Цей зріст характеризується кадровою політикою виноробних підприємств: підприємствам вигідніше залучати найманих працівників на сезонні обсяги робіт (збір винограду, його обробка,

розлив вин) і виплачувати їм заробітну плату 3-4 місяці на рік, ніж утримувати у штаті. Такого принципу роботи дотримуються практично всі виноробні підприємства Криму.

Динаміка середньомісячної заробітної плати працівників виноробних підприємств Криму є позитивною, темп росту 2011 р. до 2010 р. – 115,1%, 2012 р. до 2011 р. – 115% та 2012 р. до 2010 р. склав 181,7%. Цей факт пов'язаний і з підвищенням мінімальної заробітної плати, і з збільшенням обсягів випуску винопродукції (табл. 2).

Таблиця 2

Обсяг реалізованої винопродукції за 2010-2012 рр., тис. грн., [6]

	2010	2011	2012	Темп росту, %		
				2010 до 2009 рр.	2011 до 2010 рр.	2012 до 2011 рр.
Виробництво виноградних вин	93514 9,0	10271 52,9	111207 1,4	88,8	109,8	108,3

Темп росту обсягу реалізованої продукції виноробної галузі за досліджуваний період з 2010-2012 рр. збільшився на 118,3%. Найбільший попит на винопродукцію відбувається, насамперед, у літній період. Кримські вина користуються великим попитом у приїжджих туристів з інших країн. Тому найбільші обсяги продажів винопродукції припадають на час курортного сезону, що не можна сказати про зимовий періоді. За рахунок цього явища середньорічний обсяг реалізації винопродукції поступово збільшується. Також збільшення реалізації є наслідком укладання нових договорів з іноземними оптовими покупцями.

Аналіз ринку виноградного вина за 2010-2012 рр. свідчить про збільшення обсягу імпорту даного продукту в натуральних одиницях виміру, яке мало в перші два роки досліджуваного періоду. Так, у 2010 р. відзначається

істотний приріст даного показника, темп якого практично досяг 100%. Далі спостерігається також позитивна динаміка даного показника (табл. 3).

За останні 5 років експорт винопродукції з Криму збільшився на 62,2%, в т.ч. в країни ближнього зарубіжжя - на 79,2%. На країни далекого зарубіжжя припадає незначна частина експорту продукції (2-3%). Експортні поставки здійснюються в 15 країн світу - Росію (95%), Білорусь (4%), Молдову, Литву та ін. За досліджуваний період спостерігається збільшення експорту вина, у зв'язку з тим, що кримським виробникам вигідніше виробляти алкогольні напої та відправляти їх на експорт, ніж реалізовувати у своїй країні, у зв'язку із дуже великими ставками на акцизний збір, який з 2012 р. складає більш 27 гривень за 1 л виноградного спирту [2].

Таблиця 3

Обсяги експорту-імпорту вина виноградного за 2010-2012 рр., [6]

		2010	2011	2012	Темп росту, %		
					2010 до 2009 рр.	2011 до 2010 рр.	2012 до 2011 рр.
Експорт	Тис. дал.	3163,0	2510,9	2642,0	49,2	79,4	105,2
	Тис. дол. США	6671,7	6773,1	6934,3	51,3	101,5	102,4
Імпорт	Тис. дал.	60,1	1404,4	761,7	6,5	2336,7	54,2
	Тис. дол. США	78,6	958,2	460,3	15,6	1219,1	48,1

У 2011 р. спостерігається різке збільшення імпорту вина у своїй більшості з таких країн як Молдова, Грузія та Франція. Це є наслідком скасування пільгової мита на імпорт вермутів, віскі і коньяків і прирівнювання її до звичайної виноградної продукції. Так, замість нульової ставки пільгової ввізного мита на ці алкогольні напої вона складає 1 євро за літр вермутів і 3,5 євро за літр коньяків, бренді і віскі. Це пов'язано з жорсткою конкуренцією з боку імпортних вин.

При вступі до Світової організації торгівлі (СОТ) Україна взяла на себе певні зобов'язання щодо встановлення імпорتنих мит на алкоголь. Так, з початку членства в цій організації ставка імпортного мита на міцні алкогольні напої була зменшена з 7,5 євро за літр 100%-го спирту до 3,5 євро за літр 100%-го спирту, а на вина з 2-3 євро за літр до 0,3 євро за літр .

З проблеми зниження обсягів сировини впливає інша проблема – зростання собівартості виноробної продукції. Іншими передумовами зростання собівартості є: зростання вартості енергоносіїв, логістики та комплектуючих.

Висновки. Необхідно посилення державного регулювання виноробного виробництва, пріоритетними напрямками якого повинні стати: державна підтримка виноробних підприємств, впровадження інноваційних технологій на підприємства, підвищення рівня кваліфікації кадрового складу підприємств.

Література:

1. Черемисина С.Г. Оценка эффективности использования производственного потенциала виноградо-винодельческих предприятий / С.Г. Черемисина. // Актуальні проблеми економіки №6(60), 2006. – с. 146-154.
2. Авидзба А.М. Стратегия и перспективы развития виноградарства Крыма / А.М. Авидзба, В.И. Иванченко, В.П. Антипов – Миколаїв: МДДА, 2001. – 281 с.
3. Рудницкий А.О. Инновационное развитие как способ повышения конкурентоспособности винодельческой промышленности АРК. // А.О. Рудницкий / Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами юго-восточной Европы в рамках черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ. ДНУ. Сборник научных трудов. Д.: Албена-Донецк. 2012, с. 282-287.
4. Гаркуша О.М. Проблеми розвитку виноградарсько-виноробного комплексу України / О.М. Гаркуша // Економіка АПК. – 2008. - №11. – С. 3-8
5. Сидоренко О. Економіка виноградо-виноробного господарства в ринкових умовах України / О. Сидоренко, І. Матчина, А. Бuzні. – Миколаїв: Видавництво МДАУ, 2006. – 312 с.
6. Статистичний збірник «Крим – 2012»// <http://sf.rstat.gov.ua>.